

може бути віднесено до будь-якої юридичної конструкції, але як у правотворчій, так і у правозастосовчій діяльності мова йде тільки про законодавчі конструкції як особливі в побудові нормативного матеріалу, при якому в якості прийому юридичної системи права формальної визначеності виступають як засоби, так і прийоми юридичної техніки, одним з яких і є правові фікції, що властиві закону. Отже, у порівнянні із сивалим, яке було б при неіснуванні фікцій, формальний характер фікції є меншим злом. Проте, звичайно, формалізм правової системи саме завдяки великій кількості правових фікцій може бути доведений до абсурду [2, с. 103; 9, с. 54-55].

Таким чином, можна констатувати, що фікцією у кримінальному праві є спосіб реалізації кримінально-правової політики законодавця, тобто правова норма кримінального закону, за допомогою якої упорядковуються та встановлюються відносини, які реалізуються у визнанні існуючих фактів за неіснуючі та неіснуючі факти за існуючі.

Використана література.

1. Горшенев В.М. Нетипичные нормативные предписания в праве / В.М. Горшенев // Сов. государство и право. – 1978. – № 3. – С. 114-118.
2. Дормидонтов Г.Ф. Классификация явлений юридического быта, относимых к случаям применения факций / Г.Ф. Дормидонтов – Казань, 1895 – 176 с.
3. Заец А.П. Система советского законодательства (проблема согласованности) / А.П. Заец. – К.: Наукова думка, 1987. – 95 с.
4. Ипшиглов И.Л. Понятие юридических факций / И.Л.Ипшиглов // Сибирский юридический вестник – 2007. – № 1(36). – С. 3-7.
5. Каминская В.И. Учение о правовых презумпциях в уголовном процессе / В.И.Каминская. – М.: Л., 1948. – 131 с.
6. Кудрявцев В.Н. Общая теория квалификации преступлений / В. Н. Кудрявцев. – М.: Наука, 1972. – 252 с.
7. Мэн Г.С. Древнее право, его связь с древней историей общества и его отношение к новейшим идеям / Г.С.Мэн. – СПб., 1873. – 298 с.
8. Общая теория права: курс лекций / [под ред. В.К. Бабаева]. – Н. Новгород, 1993. – 544 с.
9. Панько К.К. Фикции в уголовном праве (в сфере законотворчества и правоприменения): дис. ... кандидата юрид. наук. 12.00.08; 12.00.09 / К. К. Панько. – Ярославль, 1998. – 233 с.
10. Словарь иностранных слов и выражений / [авт.-сост. Н.В.Трус, Т. Г. Шубина]. – Мн.: Литература, 1997. – 576 с.

ПОНЯТТЯ ПРАВОВОЇ ФІКЦІЇ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ

Гриченко Олександра Петрівна
аспірант Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

Питання про поняття юридичних фікцій є недостатньо розробленим. Наслідком цього є те, що іноді вчені називають деякі явища юридичними фікціями, в той час як вони насправді до таких не належать [4, с. 3]. Отже, необхідно для подальшого дослідження з метою пізнання, з'ясування поняття правової фікції у кримінальному праві, проаналізувати наукові думки щодо змісту дефініції „правова фікція“.

Поняття фікції надає нам словник іноземних слів і виразів: це «(1) юридичний прийом, який полягає в тому, що дійсність підводиться під формулу, що не відповідає їй; 2) вигадка, неіснуюче, помилкове» [10, с. 479].

У кримінальному законодавстві поняття правової фікції не закріплено. Дослідимо явища фікції Г.Ф. Дормидонтов ще у XIX ст. зазначав, що «слово фікція юридичною мовою означає припущення будь-якого факту або якості, припущення, що суперечить нерідко дійсності, але розраховане на те, щоб зробити відомі юридичні наслідки. Fingere – вигадувати, прикидатися, уявляти відомий факт, який насправді не існував» [2, с. 6; 9, с. 42]. Науковець цього ж періоду Г.С. Мэн розумів під юридичною фікцією в широкому сенсі слова «всьяке припущення, яким прикривають або намагаються прикрити той факт, що правило закону підлягає зміні, тобто що його буква залишилася колишньою, а застосування змінилося. Фікція юридична ... призначена швидше представляти (заміщати) істинне, а не виявляти його в дійсності» [7, с. 21; 9, с. 43].

Визначення поняття фікції у російській юридичній літературі неоднозначне. Так, деякі автори характеризують фікцію лише як «прийом, що вживається в об'єктивному праві та юриспруденції і складається у визнанні існуючого неіснуючого» [2, с. 109; 9, с. 47], тоді як існує ще одна група науковців, які вважають, що правова фікція – це «закріплений в правових актах і використований в юридичній практиці нормативний припис у вигляді спеціального способу (прийому), що виражається у протолошенні існуючим факту чи обставини, які насправді не мають місця» [1, с. 117; 3, с. 25-26]. В.К. Бабаєв зазначає, що правова фікція – «неіснуюче положення, визнане законодавством існуючим і стало в силу цього загальнообов'язковим» [8, с. 109]. На думку В.І. Каминської, «несправа юридичної фікції, незважаючи на все її очевидність, не проникає в її зміст, вона відноситься до її оболонки. Насправді ж юридична фікція є за своїм змістом просто нормою права, що регулює відносини об'єктивної дійсності ...» [5, с. 48; 9, с. 47-48]. В іншому місці цієї ж роботи, проводячи відмінність між фікцією і презумпцією, дослідниця стверджує, що «для фікції характерно ототожнення в якості істини положення, що свідомо ніколи не відповідало істині» [5, с. 45; 9, с. 48].

Отже, поняття фікції у кримінальному праві важливе тому, що вказує на найбільш суттєві ознаки, відбиває сутність і зміст правових явищ. Оскільки будучи зазначеними у законодавстві, вони тим самим набувають чіткості, непорушності. Відволікання від індивідуальних характеристик фікції як правового явища та її змістової сторони досягається в юридичних конструкціях складу злочину, наслідків вчинення злочинів, механізму звільнення від правових наслідків злочину. Досліджуючи склад злочину, В.Н. Кудрявцев зазначає, що для даної юридичної конструкції характерний тип зв'язків між утворюючими його ознаками, а також різновид їх послідовності [6, с. 88; 9, с. 54]. Дане положення в рівній мірі